

Перший етап реалізації стратегічних пріоритетів моделі – спрямування зусиль на підвищення рівня продуктивності праці й наближення його до рівня високо розвинутих країн світу.

Другий етап – формування відносно стабільного конкурентного середовища за міжнародними нормами і стандартами, яке спонукає до продуктивної конкуренції на глобальному рівні та надає можливості для ефективної конкурентної поведінки вітчизняних суб'єктів господарювання.

Третій етап – реалізація на базі продуктивної конкуренції перерозподілу матеріальних і фінансових ресурсів на користь інноваційності та екологізації економічного розвитку.

Основними заходами щодо підвищення конкурентоспроможності економіки України є: підвищення ефективності державного управління та спрощення ведення бізнесу; формування інноваційної і водночас соціально орієнтованої моделі економічного розвитку; стимулювання розвитку венчурного капіталу, лізингу, впровадження ефективних механізмів підтримки інноваційних проектів у сфері малого бізнесу; забезпечення соціальної орієнтації структури інноваційної економіки на основі розвитку внутрішнього ринку, підвищення споживчого попиту на наукоємну продукцію, нарощування інвестицій в розвиток інтелектуального капіталу.

Висновки. У результаті даного дослідження було виявлено декілька основоположних моментів щодо визначення конкурентоспроможності України у сучасній системі міжнародних економічних відносин та перспектив розвитку національної економіки, а саме те що конкурентоспроможність країни на світовому ринку залежить від: високого рівня внутрішнього конкурентного середовища, лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, рівень якої залежить від кількості укладених двосторонніх угод з країнами-торговельними партнерами та участі України в роботі міжнародних і європейських організацій; формування інноваційної економіки, що, в свою чергу, підвищить конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світових товарних ринках.

За допомогою індексу глобальної конкурентоспроможності було розглянуто місце України в світовому господарстві. На даний момент можна сказати, що в нашій державі існує немало проблем, які перешкоджають інтенсивному розвитку економіки, який би знайшов свій вираз у показниках конкурентоспроможності.

Тільки при правильній реалізації економічної політики Україна буде в змозі забезпечити стабільний розвиток економіки в цілому. Зростання конкурентоспроможності держави буде мати позитивний вплив як на внутрішнє становище (чим це зростання і буде, власне, забезпечуватися), так і на місце України у світовому господарстві.

Отже, для стабільного становища країни на світовому ринку необхідною умовою є підтримання економіки, соціальної політики та інфраструктури країни на високому рівні. Не зважаючи на досить вагомий природний, інтелектуальний та інноваційний потенціал, Україна не використовує свої конкурентні переваги через відсутність належної структури виробництва, низьку якість державного управління та прояви корупційності.

Щодо перспектив подальших наукових розробок у даному напрямі, необхідним є поглиблене вивчення шляхів досягнення потрібного рівня конкурентоспроможної національної економіки через механізми економічної, політичної, правової підтримки. Більш детальної уваги потребують завдання з реформи як владної, так і громадянської культури за допомогою використання досвіду інших країн світу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жаліло Я.А., Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації. – Київ: НІСД. - 2009. - 388с.
2. Полунесев Ю. Г., Держава в управлінні та посиленні конкурентоспроможності зовнішньоторговельної сфери України//Актуальні проблеми міжнародних відносин.-Випуск 52 (Частина II). - Київ, 2008.
3. Кредісова А.І., Управління зовнішньоекономічною діяльністю. - Київ: Віра-Р. - 2011. – 335с.
4. Мазуренко В.М., Костенко М.В., Стратегічні галузі національної промисловості як фактор конкурентоспроможності на міжнародних ринках//Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - Київ, 2010.
5. Юрчишин В.В., Степанюк Є.В., Особливості національної конкурентоспроможності//Політика і час №10. - Київ, 2011.
6. [Електронний ресурс] □ Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/>
7. [Електронний ресурс] □ Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>

*Рецензент д.е.н., професор ХІФ УДУФТ Дорошенко Г.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Боровик Ю.Т.*

УДК 658.5

ВНУТРІШНЄ ВИРОБНИЦТВО ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Якименко Н. В., д.е.н., доцент
Нурмірадов Г. А., магістр (УкрДАЗТ)*

Масштабність проблем соціально-економічного розвитку в Україні обумовила увагу до моделей реалізації промислової політики, застосування яких дозволить підвищити економічну стійкість країни. Розкрито інструменти, які формують єдиний механізм промислової політики та її базові моделі, що виступають в якості вектора промислового розвитку. Проаналізовано досвід впровадження моделей реалізації промислової політики в країнах світу та викладено авторську позицію щодо їх застосування в Україні.

Ключові слова: промислова політика, внутрішнє виробництво, експорт, імпортозаміщення.

ВНУТРЕННЕЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

*Якименко Н. В., д.э.н., доцент,
Нурмирадов Г. А., магистр (УкрГАЗТ)*

Масштабность проблем социально-экономического развития в Украине обусловила внимание к моделям реализации промышленной политики, применение которых позволит повысить экономическую устойчивость страны. Раскрыты инструменты, которые формируют единый механизм промышленной политики и ее базовые модели, выступающие в качестве вектора промышленного развития. Проанализирован опыт внедрения моделей реализации промышленной политики в странах мира и изложена авторская позиция по их применению в Украине.

Ключевые слова: промышленная политика, внутреннее производство, экспорт, импортозамещение.

INTERNAL PRODUCTION AS BASIS OF ECONOMY DEVELOPMENT OF UKRAINE

*Iakymenko N. V., Doctor of Economic Sciences, associate, professor,
Nurmyradov G., (USA of RT)*

Large scale of problems of socio-economic development in Ukraine stipulated attention to the models of industrial politics realization, application of which will allow to promote economic stability of the country. Instruments, that form the single mechanism of industrial politics, and its base models represented as a vector of industrial development, are exposed. Experience of industrial politics realization models introduction in the countries of the world is analysed and authorial position on their application in Ukraine is expounded. Development of internal production by its diversification and modernisation, more effective use of operating production capacities and increase of their technical level, introduction of mechanism of resources maintenance stimulation and innovative development is in priority. Creation of the industrial complexes called to satiate and structuring an internal market by means of goods of local production and further increase of export is needed.

Keywords: industrial politics, internal production, export, substituting for an import.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Основною метою Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки є зміна моделі економічного розвитку з більшою орієнтацією на внутрішній ринок, поживлення промислової активності з акцентом на залучення інвестицій. Це має сформувати більш стійку модель економіки з розвиненим внутрішнім виробництвом, внутрішнім ринком та фінансовим сектором, що дозволить економіці більш стійко реагувати на можливі зміни у світовій економіці та кризові явища. Нині в структурі національної економіки залишилися переважно галузі, які добувають сировину або випускають продукцію з низьким ступенем обробки для експорту, завантаження потужностей яких залежить

від попиту на зовнішньому ринку. Споживчий ринок України все більше наповнюють товари іноземного виробництва. На сьогодні на межі виживання опинилися високотехнологічні галузі, втрачено значну частину науково-технічного потенціалу. Ці негативні структурні зрушення тривалий час супроводжувалися втратою робочих місць та погіршенням якості життя населення країни. Сучасний період розвитку України має бути відновлювальним, що передбачає модернізацію промисловості, сільського господарства та інших галузей національної економіки, а також створення умов для піднесення вітчизняної науки та інноваційної сфери, що дасть змогу побудувати нову високотехнологічну економіку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблеми розвитку економіки України в частині структурної модернізації промисловості знаходяться в центрі уваги таких відомих вчених як Амоша О.І., Бережна І.В., Геєць В.М., Дикань В.Л., Макуха С. М. та ін. [1-6]. Однак глибина та масштабність проблем соціально-економічного розвитку в Україні потребує додаткової уваги до моделей реалізації промислової політики, застосування яких дозволить підвищити економічну стійкість країни.

Мета статті. Розглянути моделі реалізації промислової політики в країнах світу та викласти власну точку зору щодо їх застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Промислову політику необхідно розглядати як стратегію розвитку та підвищення ефективності промислового виробництва, збільшення конкурентоспроможності вітчизняних галузей, секторів, підприємств і продукції як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку, що забезпечує стійке економічне зростання в довгостроковій перспективі. Промислова політика не може розглядатися як альтернатива політиці побудови ринкової економіки та конкурентній політиці, а є, насамперед, інструментом впливу на економічне зростання через структуру промислового виробництва. До інструментів, які формують єдиний механізм промислової політики, що відповідає вимогам комплексності та системності, належать (за характером впливу на об'єкт): макроекономічні, інституційні, інформаційні та ресурсні:

1) макроекономічні інструменти спрямовані на формування необхідного для розвитку реального виробництва загальноекономічного середовища, насамперед, на досягнення фінансової стабільності, подолання бюджетного дефіциту і зменшення інфляції, на забезпечення позитивного платіжного балансу і підтримання стійкого курсу національної валюти;

2) інформаційні інструменти передбачають забезпечення економічних агентів і відповідних органів управління систематизованими, обробленими науково обґрунтованими методиками дослідження соціально-економічного середовища, які дозволяють приймати більш ефективні рішення у виробничій (у тому числі інвестиційній та інноваційній) і комерційній сферах діяльності;

3) ресурсні (витратні) інструменти передбачають надання ринковим суб'єктам відтворювальних ресурсів для вирішення завдань промислового розвитку;

4) інституційні інструменти пов'язані з формуванням відповідної ринковим принципам і завданням промислової політики правового та організаційно-економічного середовища.

Промислова політика в реальній практиці завжди приймає вигляд структурної політики - обмежені бюджетні кошти і державну підтримку необхідно направити в ті галузі господарства, які в

довгостроковій перспективі забезпечать досягнення стратегічних цілей (максимальний приріст національного багатства, стійке зростання добробуту населення). Одним з ключових питань у рамках розробки промислової політики є вибір і обґрунтування пріоритетів промислового розвитку. Відповідно з базовими принципами і загальними цілями соціально-економічного розвитку можна розділити вибір пріоритетів у широкому і вузькому сенсі. Вибір пріоритетів у широкому сенсі полягає у визначенні загального напрямку розвитку економічної системи, моделі реалізації промислової політики. Критеріями вибору в даному випадку виступають існуюча в суспільстві ідеологія та характер конкурентних переваг країни у світовому господарстві. Аналіз досвіду реалізації промислової політики в розвинених країнах дозволяє виділити наступні базові моделі, що виступають в якості вектора промислового розвитку: експортно-орієнтована, імпортозаміщуюча та інноваційно-орієнтована моделі. Імпортозаміщуюча промислова політика передбачає забезпечення внутрішнього ринку країни переважно на основі розвитку національного виробництва, часто з використанням високого рівня протекціоністського захисту - ліцензій, імпортних тарифів, квот, а також інших інструментів. Основним обмеженням для політики імпортозаміщення, як правило, є внутрішній платоспроможний попит. У тому випадку, коли темпи зростання внутрішнього ринку відстають від динаміки загальносвітової кон'юнктури, політика імпортозаміщення може негативно впливати на конкурентоспроможність імпортозаміщуючих виробництв, зокрема, і країни в цілому. Політика стимулювання експорту в країнах, що розвиваються, як правило, була лише фазою торгової політики і здійснювалася на різних стадіях індустріалізації, зазвичай після стадії імпортозаміщення. В останні роки ключовими напрямками промислової політики стали заходи щодо збільшення інвестицій в основні засоби, НДДКР, і людський капітал (освіта та підвищення кваліфікації), що визначає інноваційно-орієнтовану модель промислової політики. Як показує практика (досвід Південної Кореї, Японії, Китаю), моделі промислової політики не є взаємовиключними і можуть ефективно поєднуватися для досягнення цілей збалансованого економічного розвитку. При цьому успіх в довгостроковому періоді визначає не орієнтація на ту чи іншу модель, а комплексний підхід до розробки довгострокової стратегії розвитку, заснованої на розумінні країнових конкурентних переваг, на економічно обґрунтованому визначенні пріоритетів розвитку, на формуванні центрів відповідальності за реалізацію цієї стратегії і на розробці чітких правил поведінки економічних суб'єктів, при забезпеченні макроекономічної стабільності.

Досвід нових індустріальних країн у 80- х роках минулого сторіччя показав, що обробна

промисловість сильно впливає на динаміку, структуру і географічний напрямок експортно-імпорتنних операцій у зовнішній торгівлі, оскільки саме для цієї галузі в нових індустріальних країнах (НІК) характерні більш високі темпи зростання продуктивності праці, що пов'язано зі збільшенням частки наукомісткої продукції у промисловому виробництві.

Практично у всіх країнах НІК основною статтею експорту стали товари масового споживчого призначення і, перш за все, продукція обробної промисловості, яка відрізняється високою конкурентоспроможністю на зовнішньому ринку. Це досягнуто шляхом ефективного використання передової техніки і технологій, досягнень НТП, сучасним методам організації виробництва, що сприяло значному підвищенню продуктивності та інтенсивності праці.

Відзначені вище характерні риси та особливості соціально-економічного розвитку найбільш чітко простежуються в таких країнах азіатського регіону як Південна Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур, Таїланд, Малайзія і держав Латинської Америки (Аргентина, Бразилія і Мексика). Процес індустріалізації країн НІК можна розділити на 3 етапи: а) розвиток імпортозаміщуючих галузей, б) створення експортного потенціалу та базових галузей промисловості; в) розвиток наукомістких галузей.

Розвитку експорту в економіці країн НІК (особливо азіатських) відводиться особливе місце. Саме експортні доходи багато в чому сприяли зростанню внутрішніх накопичень і прискореній індустріалізації їхніх господарств. Так, наприклад, з 1970-1985 рр. експорт країн НІК збільшився в 14 разів, а частка готових виробів в експорті збільшилася з 42 до 71%.

Розвиток НІК, головним чином, супроводжувався трьома основоположними доктринами: теоріями «великого стрибка», «заміна імпорту» і «гусей, що летять». Якщо визначальним інститутом для доктрини «великого стрибка» була державна власність у промисловості, а для доктрини «заміни імпорту» - приватна власність, яка спирається на протекціонізм, то для моделі «гусей, що летять» необхідна експортна платформа, як можливість створення в економіці анклавів, відкритого для іноземних інвесторів та інтегрованого в глобальну економіку, на основі реалізації комбінованої стратегії нарощування конкурентних переваг вітчизняного виробництва. Так, наприклад, Тайвань, взявши на озброєння стратегію «гусей, що летять», модернізував її з урахуванням наявного потенціалу і факту конкуренції на світовому ринку. Така стратегія, отримала назву «експортоорієнтоване імпортозаміщення». Як показує досвід «наздоганяючого розвитку» азіатських країн, найбільших успіхів отримали ті держави, які нарощували свій експорт одночасно з процесом

імпортозаміщення. Високі темпи інфляції, низькі рівні заощаджень і віддачі від інвестицій, проблеми із зовнішнім боргом і платіжним балансом і, як наслідок усього цього, низькі темпи зростання економіки і добробуту населення, стали основними причинами вибору стратегії імпортозаміщення. Однак політика «чистого імпортозаміщення» у більшості випадків не дозволила структурувати внутрішній ринок за допомогою місцевого виробництва на конкурентних засадах. Результат - не скорочення імпорту, а ще більша залежність від нього. У цілому, аналіз формування та реалізації політики імпортозаміщення у країнах наздоганяючого розвитку показує, що стратегія індустріалізації будувалася на використанні порівняльних переваг національної економіки та підкреслювала поряд з імпортозаміщенням роль промислового експорту, як головного двигуна економіки.

За результатами реалізації імпортозаміщення та імпортного протекціонізму в країнах з різними типами відкритої економіки науковцями виявлено такі тенденції:

- досягнення самозабезпечення на I фазі імпортозаміщення. Воно спостерігається в «зростаючих» відкритих економіках (Південна Корея - швейна, шкіряна продукція; Китай - текстиль; Індонезія, Туреччина - продовольство);

- зменшення негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу в інтеграційних угрупованнях. Відбувається в основному за рахунок позитивної динаміки окремих країн-лідерів (у СУФТА - Канади, в ЄС - Італії, Словенії і Франції);

- скорочення зовнішнього боргу, що має місце переважно у країнах, що здійснюють імпортозаміщення проміжної продукції (у Великобританії, Китаї, Японії - енергоресурси, в країнах Південної і Південно-Східної Азії - сільськогосподарська сировина);

- зменшення експорту як негативний наслідок проведення політики скорочення імпорту. Зафіксовано в країнах Латинської Америки (Аргентина, Бразилія, Мексика);

- зміна в структурі зайнятості. Імпортні обмеження впливають лише на структуру зайнятості і не змінюють її рівень, тобто сприяють переливу трудових ресурсів в захищені імпортозаміщуючі галузі [7].

З точки зору прогресивного розвитку економіки України, не будь-яке економічне зростання може супроводжуватися позитивними зрушеннями в її структурі. Можливе зростання за рахунок збільшення частки добувних, індустріальних і постіндустріальних галузей і виробництв у структурі економіки. Найбільш оптимальним є розвиток останніх. Однак поки в Україні процес імпортозаміщення йде шляхом заміни найменш технологічної продукції та імпортних продуктів

харчування. Саме так від виробництва продуктів харчування і найбільш простих виробів споживчого попиту до випуску частини необхідних для їх виробництва засобів виробництва відбувалися імпортозаміщуючі структурні зрушення в економіці ряду країн (Індія, Мексика, Бразилія та Китай). Надалі шляхи розвитку процесу імпортозаміщення даних країн розійшлися. В одному випадку, на передній план висувається створення промислових комплексів, покликаних наситити і структурувати внутрішній ринок за допомогою виробів місцевого виробництва і тільки потім розгорнути їх експорт. В іншому – увага приділяється міжнародній промисловій спеціалізації і кооперації, з розвитком яких пов'язуються надії і на насичення внутрішнього ринку, і на його структурування. У відповідності з цими шляхами можна виділити два варіанти імпортозаміщуючої стратегії структурних зрушень:

1) внутрішньоорієнтований - освоєння внутрішнього ринку промислових і продовольчих товарів, в першу чергу породжує структурні зрушення в економіці України в напрямку її подальшої індустріалізації;

2) зовнішньоорієнтований - націлений на просування вітчизняних виробів на світовий ринок, здатний породжувати зрушення в структурі економіки в напрямку її постіндустріального розвитку.

Висновки. Таким чином, держави, які нарощували свій експорт одночасно з процесом імпортозаміщення, домоглися найбільших успіхів. В Україні пріоритет має надаватися розвитку внутрішнього виробництва шляхом його диверсифікації та модернізації, більш ефективного використання діючих виробничих потужностей та підвищення їх технологічного рівня, суттєвого покращення регуляторного середовища для ведення бізнесу, впровадження механізму стимулювання ресурсозбереження та інноваційного розвитку, спрямування інвестиційних ресурсів держави на впровадження нових зразків ресурсозберігаючої та енергоефективної техніки і технологій, організації сучасної підготовки кадрів та стимулювання залучення до цих процесів приватного капіталу. Так напрямами розвитку енергетичного машинобудування є створення і освоєння виробництва нових турбоагрегатів для реакторів ВВЕР на умовах міжнародної кооперації; створення турбоагрегатів на дисоціюючих газах, маневреного обладнання на органічному паливі, обладнання для

акумулювання теплової енергії та стиснутого повітря тощо. Основними пріоритетами розвитку електронної промисловості є: впровадження надвисокочастотної електроніки; створення радіаційно стійкої електронної компонентної бази; розроблення мікросистемної техніки та мікроелектроніки; створення електронних матеріалів і структур; розроблення технології створення радіоелектронних систем і комплексів; створення на умовах виробничої кооперації з іншими галузями експериментальних виробництв з випуску роботизованої техніки тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Амоша О.І. Промышленная политика Украины: концептуальные ориентиры на среднесрочную перспективу [Текст] / О.І. Амоша, В.П. Вишневецький, Л.О.Збаразька // Экономика Украины. – 2009. – №12. – С. 4-13.

2. Геєц В.М. Трансформационные преобразования в Украине: переосмысливая пройденное и думая о будущем [Текст] / В.М. Геєц // Общество и экономика. – 2006. – № 3. – С. 23-53.

3. Дикань В. Л. Європейська модель соціально-орієнтованої економіки в реаліях України [Текст] / В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Харків, УкрДАЗТ, 2012. – № 37. – С. 13 -18.

4. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія [Текст] / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.

5. Макуха С. М. Роль зовнішньоекономічного фактора в реалізації трансформаційними країнами концепції «сталого розвитку» [Текст] / С.М. Макуха // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2012. – № 3 (10). – С. 6-14.

6. Механізми управління розвитком соціально-економічних систем: монографія [Текст] / И.В. Бережная, А.О. Блинов, В.И. Герасимчук и др., за заг. ред. О.В. Мартякової. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2010. – 688 с.

7. Старовойтова О.В. Особенности и меры стимулирования инновационного импортозамещения в Республике Беларусь [Текст] / О.В. Старовойтова // Весн. Беларус. дзярж. экан. ун-та. – 2011. – № 2. – С. 23–27.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.